

Vardagsrummet på det nyrenoverade Marmorbruket. Här, vid Bråviken i Östergötland, har man brutit svensk marmor sedan 1683. Genom de öppna dörrarna skymtar Svinsta skär som blev riksbekant för sin dansbana på 1950-talet.

Sagan om stenen

När Carl Johan Merner tog över Marmorbruket i Östergötland fick ett av Sveriges mest anrika företag ett jättelyft – och för honom själv blev det en personlig revansch efter den stora kraschen.

Text MÅRTEN NILÉHN Foto PETER CEDERLING

En familjeaffär. Carl Johan Merner tillsammans med mamma Anna Clara och systern Christina, som alla är involverade i Marmorbruket.

Ivar »Iffa« Svensson började i marmorbrottet 1944. I dag är han 82 år och förestår det lilla marmormuseet.

»Det tog en dag att göra en mortel som såldes för 35 öre.«

Det var ett sådant där ögonblick som plötsligt drar igenom ett liv – och förändrar allt.

Carl Johan Merner satt och slöbläddrade i tidningen Gods & Gårdar när han såg en annons om några gamla fastigheter intill ett nedlagt marmorbruk som var till salu utanför Norrköping.

De rödglänsande kalkstensåsarna, läget vid vattnet, den kompletta galenskapen i projektet – det var fullständigt oemotståndligt.

Några dagar senare klev han med feberhet iver runt bland nedfallna tak, stampade jordgolvet och sönderblåsta bryggor. Men det var inte förfallet och allt det fula som fastnade på näthinna, utan i stället anade han att här fanns en möjlighet till en nystart för honom och hans familj – att de äntligen skulle kunna lägga alla skrivelser och den ekonomiska katastrof som de drabbats av bakom sig.

Han gick upp till det nedlagda och vattenfyllda marmorbruket, som en gång i tiden varit en riksangelägenhet. Det var därifrån man hämtade sten till Stockholms slott på 1700-talet, precis som att kolmårdsmarmor användes i prestigebyggen som Rockefeller Center i New York och Harrods i London.

När Carl Johan tittade ut över de skarpa marmorkanterna i det slumrande brottet så bultade hans hjärta hårt.

»Vi hade inte längre några pengar, men vi hade gott om kontakter och folk som brydde sig. En av min pappas närmaste vänner ställde upp och lånade ut kapital och vi kunde köpa Marmorbruket, det var en fantastisk känsla att få ta över och försöka blåsa liv i ett av Sveriges äldsta företag.«

FEM ÅR SENARE.

Det är en vacker men kylig septembermorgon.

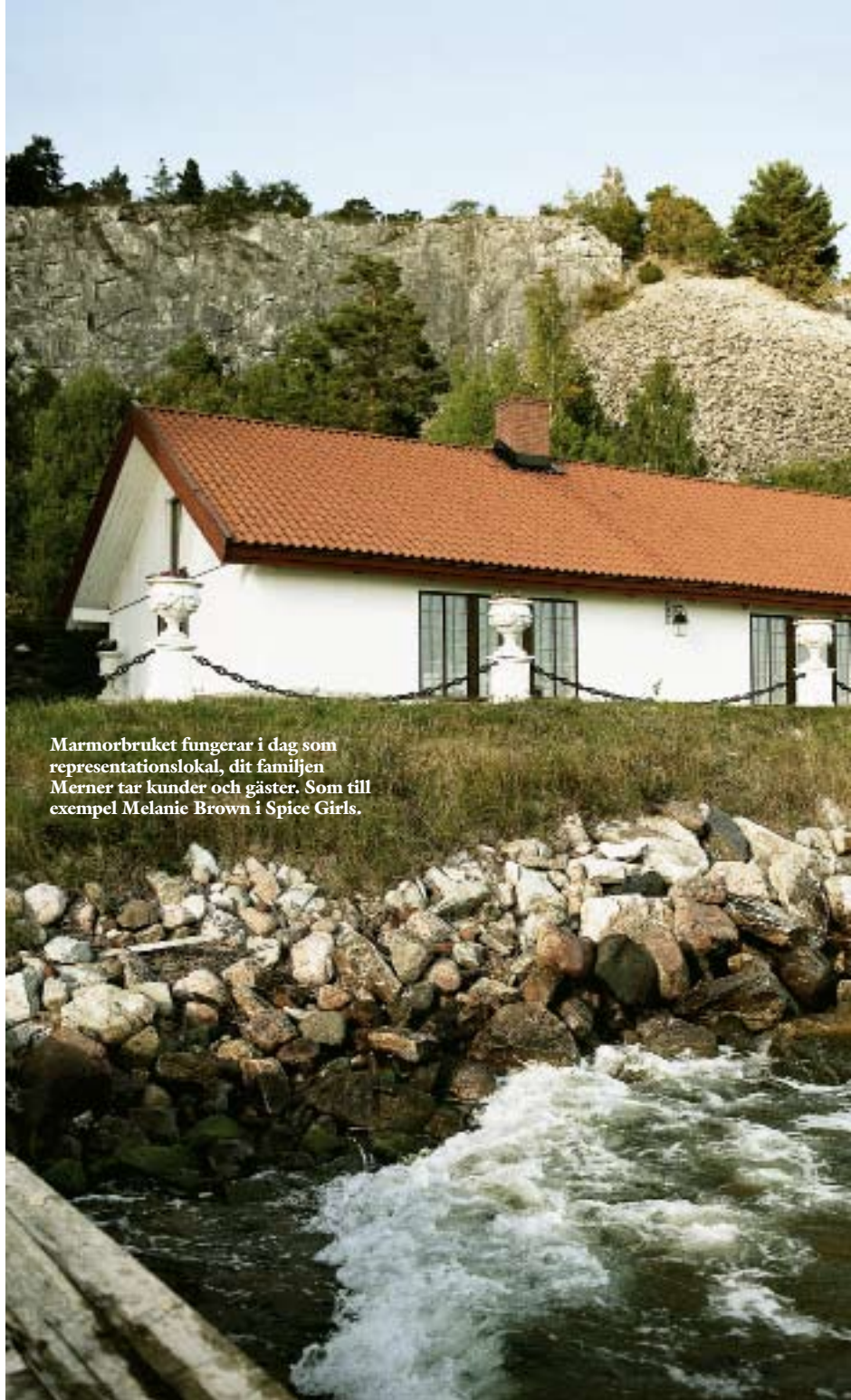
Över Bråviken dansar mörka vågskuggor i en tilltagande bris. På fjärden skymtar Svinsta skär som blev vida känt på 1950-talet för sin dansbana och omsjunget av bland andra Evert Taube. Dit tog sig folk från hela Östergötland för att dansa och roa sig på fredagskvällarna.

På Marmorbruket tar Carl Johan emot tillsammans med trotjänaren Ivar »Iffa« Svensson. Ivar är en tuffing, han ser ut som en Hemingway-kopia, med skarpa drag, ett vitt spretande skägg och ögon som plirar aldeles lugna och stilla ur ett ansikte veckat av sol och erfarenheter.

När han sträcker fram handen är det som att hälsa på ett sandpapprat klippblock – sedan klämmer han till i en fingerkross och ler brett. Om några veckor fyller han 82 år men dessförinnan ska han bila upp till Tornedalen för att jaga björn.

»Jag har blivit inbjuden av ett jaktlag, det har tydligen skvallrats om att jag ska vara duktig«, säger han.

Ivar började som 15-åring 1944 jobba i marmorbruket. Ibland inne i trånga tunnlar 200 meter under ytan. »När jag fick klaustrofobi så tyckte min far att jag var tramsig. Han var snäll men hård. Vi skar ut stora block som vi sedan högg och formade till olika bruksföremål. Det tog en >

Marmorbruket fungerar i dag som representationslokal, dit familjen Merner tar kunder och gäster. Som till exempel Melanie Brown i Spice Girls.

MARMORBRUKET

Ålder: Sedan 1683 har man brutit marmor i Kolmården i Östergötland.

Grundare: Karl XI ville minska råvaruimporten och letade marmor över hela Sverige. **Uppdrag:** Kolmårdsmarmor finns i en rad kända hus, från Blå Hallen, Stockholm, till Rockefeller Center, New York. **Ägare:** Sedan 2005 Carl Johan Merner.

Marmorn från Kolmården är vackert grönstrimmig och är äldre än Carraramarmor från Italien och saknar fossiler.

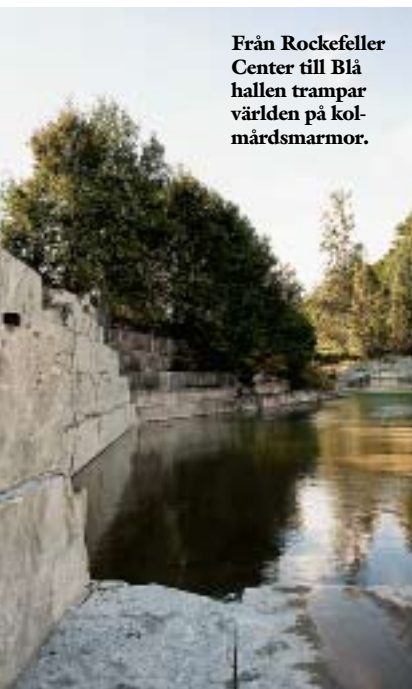
MUSEUM MARMORBRUKET

Carl Johan Merner och Ivar »Iffa« Svensson. »Nästa vecka kommer landshövdingen på besök till museet«, berättar »Iffa«.

»Drömmen vore att få leverera marmor till en moské.»

Från Rockefeller Center till Blå hallen trampar världen på kolmårdsmarmor.

På Marmoruseet erbjuds guidade turer av »Iffa« Svensson.

› dag att göra en mortel som såldes för 35 öre. En del lärde sig aldrig, andra hade det i händerna och fattade direkt.«

Ivar rör sig långsamt, nästan omständligt, som vore det en dödssynd för en marmorhuggare att stressa.

»Gjorde man fel och blocket gick sönder fick man göra en ny mortel på sin fritid. Efter ett tag gjorde man inte så många fel...«

Fram till 1970-talet var det full fart på Marmorbruket.

»Ett av de största projekten var när vi klädde en hel skyskrapa i New York i marmor. Tyvärr fick jag aldrig se den. Förmannen sa alltid att så fort vi fick det lite lugnare skulle jag få åka, men vi hade hela tiden så mycket att göra.«

Den grönstrimmiga marmorn, Swedish Green, var efterfrågad och sågs som en raritet då den är äldre än den mer berömda italienska Carraramarmorn och inte innehåller några fossiler.

Sedan kom miljonprogrammets betongblandare och efterfrågan sjönk. Marmor blev en otidsenlig lyxprodukt.

»När Carl Johan tog över var det en del i bygden som grymtade och hade synpunkter. Många kom ihåg när hans pappa Bo köpte Folkbladet. Det gick ju åt helsike med tidningen, men för mig har familjen Merner betytt massor. De har fått bruket att leva upp igen. Jag saknar Bo mycket och det var förfärligt när han gick bort i fjol, alldeles för ung.«

CARL JOHAN MERNER, 35, är en sådan där person som lämnar ett gnistregn av idéer bakom sig.

Han talar snabbt och varje spännande tanke blossar upp och dokumenteras på entusiastiskt röda kinder. Det är lätt att ryckas med. Jag blir knappt förvånad över att höra att han för något år sedan var med om att lansera ett av de största svenska filmäventyren någonsin, åtminstone sett till budgeten.

Peter Stormare, Lill Lindfors, Sven Wollter, Dogge Daggelito och Hans Alfredson var bara några av många skådespelarcelebriteter som ställde upp och lånade ut sina röster till en tecknad historia som hette Tomtar & Troll och som var tänkt för den internationella marknaden.

Filmen blev dock ett praktfiasko och lustmördades av recensenterna. DN gav den 0 i betyg.

»Smärtsamt när man lever så länge med ett projekt«, säger han med ett snett leende.

Carl Johan gläntar på framtiden för Marmorbruket och berättar att han just nu håller på att konstruera en hemsida på arabiska.

»Drömmen vore att få leverera sten till ett moskébygge, där finns pengarna«, säger han.

Kolmårdsmarmor är återigen hårdvaluta och brytningen vid Bråviken i Östergötland sker ett par gånger om året.

Stora diamantsågar skär genom berget i jakten på de gröna, underjordiska marmorfloderna som rinner mellan gråstenen.

»Vårt allra första uppdrag efter att vi köpte bruket var till NK i Stockholm som beställde ett helt golv till klockavdelningen på entréplanet. Det var en fantastisk känsla när vi ›

Den senaste kökstrenden: din egen

Unika designidéer för varje nisch. Dekorativa ädla material och en färgskala med upp till 1950 olika nyanser. En mängd finurliga inredningar och tillbehör att välja mellan som du själv enkelt kan flytta omkring och byta ut om dina behov förändras över tiden. Bästa möjliga förutsättningar för att sätta din personliga prägel på ditt nya kök.

Få ut det mesta av ditt kök. Med MultiMatic inredningssystem i skåpstommar och på insidan av luckor utnyttjas förvaringsutrymmet i köket maximalt. Det stora utbudet av tillbehör och smarta inredningsdetaljer ser till att var sak har sin plats – precis där du behöver den.

Besök ett SieMatic showroom för att inspireras och konsultera med våra erfarna köksarkitekter. Varje kök planeras efter dina önskemål och rummets förutsättningar i en både praktisk och estetisk helhet. Vare sig du tilltalar av det modernt minimalistiska eller det traditionellt romantiska – hos SieMatic hittar du ditt eget personliga kök.

Sagan om stenen

Klockan är en present från en fransk borgmästare med familjemedlemmarnas namn inristade. Själva klockstapeln byggde Carl Johan med sin pappa Bo.

»Pappa förlorade precis allt och vi tvingades flytta.«

› landade den ordern, då visste jag att vi var rätt på det. Annars levererar vi mest till köksföretag och privatkunder.«

Som till Melanie Brown i Spice Girls som plötsligt en dag dök upp på Carl Johans kontor och ville köpa marmor till en gäststuga på sin tomt.

»Efter att hon tittat och handlat bjöd jag henne på snaps och egenfångade kräftor på Marmorbruket. Hon är riktigt trevlig«, berättar Carl Johan om besöket som uppmärksammades stort i lokaltidningarna.

En annan gång fick han bergsklättraren och äventyraren John E Nilsson att i PR-syfte känka med sig några kilo kolmårdsmarmor och placera på toppen av Mount Everest.

»Det krävdes en hel del för att övertala honom, normalt har de ju inte ett enda gram övervikt med sig när de klättrar, de filar till och med bort handtaget på tandborsten.«

Vi går runt på den omsorgsfullt renoverade gården, där varje liten takbjälke har restaurerats med hänsyn tagen till gamla byggmetoder.

Marmorbruket ligger som på en hylla mellan Bråvikens platta blå golv och en stupande brant kalkstensås i ryggen. Ett underskönt kulturlandskap som alltid har lockat människor. Författare som Almqvist och Atterbom är bara två av många berömdheter som i perioder

sökt sig hit för att dikta och låta sig inspireras.

På baksidan av huvudbyggnaden står en klockstapel, drygt två meter hög och som har en alldeles speciell plats i Carl Johan och familjen Merners hjärta.

»Vi fick klockan i present av en borgmästare i södra Frankrike, där vi bodde i slutet av 1980-talet. Då var pappa i fastighetssvängen. Sedan flyttade vi hem och när husmarknaden kraschade gav han sig i stället in i mediebranschen när han köpte fem morgontidningar som ingick i socialdemokratiska A-pressen.«

Det blev början på en av 1990-talets mest uppmärksammade företagshärvor, med beskyllningar och motbeskyllningar, och som slutade med att tidningarna gick i konkurs och Bo Merner först dömdes till två års fängelse i tingsrätten för att ha tömt bolagen på pengar men sedan friades helt i hovrätten.

»Men då var han redan brännmärkt och skandaliserad. Pappa förlorade allt i konkursen och vi tvingades flytta från vår gård utanför Sigtuna. Jag kommer ihåg att jag och min syster stod med varsin ICA-påse på vändplanen. Det var vad vi fick med oss. Hela familjen flyttade ut i en stuga som vi hyrde i skogen utan rinnande vatten. Där fanns en liten snickarbod som jag älskade att hålla till i. Pappa och jag ›

Den fantastiska tavlan föreställer Karl XI och är en kopia - gjord i Thailand! - av en berömd David Klöckermålning.

ASKO
BUILT TO LAST LONGER

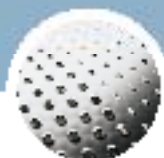
DET ÄR INSIDAN SOM RÄKNAS

Byggt för att dina kläder ska hålla längre

Vi spenderar alla en hel del pengar varje år på kläder. Att tvätta dem korrekt hjälper till att behålla deras form, färg och utseende. Vår nya Active Drum™ har en optimal design för att ta hand om din tvätt på bästa möjliga sätt. Designen på trumman och de nya tångformade tvättvulkarna gör att tvätten flyttas till mitten av trumman. Detta i kombination med mindre hål i mitten av trumman ger mindre slitage på ömtåliga material och bättre balans. Vår nya trumma rymmer även hela 8 kg tvätt. Men tack vare det smarta Auto-systemet, Sensi Save™, anpassar tvättmaskinen vattenkonsumtionen och tiden efter lasten och vald temperatur. Detta är bekvämt och sparar både vatten och energi vid mindre laster.

Läs mer på www.asko.se. Ta även chansen att vinna en ASKO tvättmaskin, som rekommenderas av Astma och Allergiförbundet, i vår nya webbtävling!

Marmorbruket by night. Carl Johan och familjen Merner har restaurerat byggnaderna som i dag också går att hyra till fest och bröllop.

»Det är klart att detta är en revansch för mig och familjen.«

› var där jämt, och det var där jag lärde mig att arbeta med mina händer.«

SVINSTA SKÄR SLUKAS AV höstskymningen som faller över Bråviken.

Carl Johan har mjuklandat i en bullig fåtölj i vardagsrummet på Marmorbruket. Det är sen eftermiddag och ett argsinnt rytande rullar genom skogen.

»Det är lejonen i Kolmårdens djurpark, ibland hör man dem när de bråkar eller får mat. Det vore rätt coolt nästa gång man har fest om man kan få låna några zebror eller elefanter. Jag har frågat och det verkar kunna gå.«

Från väggarna spanar kungar och adelsmän ned på oss. Borta vid pianot har Karl XI dragit värjan och verkar redo att kliva ur tavlan och gå till mordisk attack.

»Visst är de fantastiska? Man tror att de har hängt där i århundraden, men de är kopior allihop, inspirerade av en berömd 1700-talsmålare som hette David Klöcker och som var känd för sina kungaporträtt. Mina föräldrar lät göra dem när de var i Thailand på semester, där de av en slump träffade en thailändsk konstnär som tidigare varit hovmålare på Amalienborg i Danmark. Killen bodde långt ut på landsbygden och när mamma och pappa skulle hämta tavlor så hängde de på tork i solen. Precis i det ögonblicket stannade en svensk turistbuss till, folk höll på att tappa hakan när de såg hela den svenska regentlängden hänga på en

lina mellan två palmer«, berättar Carl Johan fnissande.

David Klöcker var inte bara målare utan också äventyrare och upptäcktsresande och var den som 1673 gjorde de stora marmorfynden i Kolmården, en insats han så småningom adlades för.

En höstbrasa knastrar i den öppna spisen och slänger långa hemtrevliga skuggor ut i rummet innan de försvinner i de alldeles svarta vardagsrumsrutorna.

I köket slamrar Carl Johans syster Christina och hans mor Anna Clara – bägge är i dag verksamma i familjeföretaget. Christina hjälper till med säljet och Anna Clara håller i visningar och guidade turer på gården och runt marmorbrotten.

»Det är klart att man kan se detta som någon form av revansch för oss«, säger Carl Johan, »men framför allt är det befriande att få syssla med något som man verkligen är passionerad av, och att veta att marmor är för evigt är en rätt häftig känsla.«

Det var Karl XI som beordrade marmorletning i Sverige på 1600-talet.

